

Зашто је Закон о родној равноправности неприхватљив?

Члан 15. Устава Републике Србије каже да „Држава јемчи равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности“. Са друге стране, закон о родној равносправности намеће политику једнаких исхода (супстантивну једнакост), а то је дијаметрално супротноуставом загарантованој политици једнаких могућности (формалној једнакости).

Једнакост примене закона, или *формална једнакост* (formalequality), значи да се правила и стандарди односе на све подједнако и да сви подлежу закону подједнако. Према формалној једнакости, правда би требало да буде слепа, како се то до сада говорило. То значи да закон не би требало да интересује да ли је неко богат или сиромашан, црн или бео, мушкарац или жена... Закон не би требало да узима у обзир личне карактеристике и требало би да третира људе свакога понаособ (као појединце, као

Противустановност и нелогичности Закона о родној равноправности

Пише: Владимир Вранић
петак, 16 фебруар 2024 17:17

личности), а не као чланове група. Дакле, закон не би требало да се интересује о томе ко си.

Супротно овоме, једнакост исхода, или тзв. *супстантивна једнакост* (substantive equality), не значи једнак третман људи као појединаца, већ изискује другачије третирање како би се постигао једнак исход за све. Према овој теорији, правда не би требало да буде слепа, већ треба да истражи групну припадност. Закон не би требало да третира људе на исти начин, већ треба да прави разлику између људи (дискриминише) на основу групне припадности и сходно томе се прилагођава како би узимао у обзир групне предности и мане.

Ове две врсте једнакости су неспојиве и не могу да постоје једна уз другу. Закон не може да примењује иста правила за све, и да у исто време примењује различита правила за различите људе. Уколико кажемо да закон мора да се примењује подједнако за све, онда је једнакост исхода немогућа. Уколико устврдимо да би сви требало да постигну исти степен успеха, онда иста правила и стандарди не могу бити примењени. Мора бити или једно или друго.

Где је циљ једнакост исхода, ту суд узима у обзир да ли ће неким људима бити теже да испуне услове у односу на друге. На пример, правило може да захтева да сви добровољци у војсци морају бити способни да трче три километра за мање од десет минута под пуном ратном опремом. То правило успоставља опште правило за све војне добровољце и испуњава услове за једнакост могућности. Међутим, ако просечан мушкарац трчи брже од просечне жене, то правило не одговара захтевима једнакости исхода, јер као група, жене ће имати већи изазов да испуне услов од мушкараца.

Закон о родној равноправности наизглед представља право на једнакост могућности (формалну једнакост). Тако се већ у првом члану наводи: „Мере за остваривање и унапређивање родне равноправности подразумевају стварање једнаких могућности за учешће и равноправан третман жена и мушкараца у области рада, запошљавања и самозапошљавања итд...”

Међутим, већ у трећем члану овај закон покушава да споји неспојиво: „Родна равноправност подразумева једнака права, одговорности и могућности, равномерно учешће и уравнотежену заступљеност жена и мушкараца у свим областима друштвеног живота...” Дакле, једнаке могућности (једнакост могућности) и уравнотежена

заступљеност (једнакост исхода) потиру једна другу. **Не може се рећи да ће најквалификованији кандидати бити изабрани на неком конкурс у исто време тврдити да ће у исходу конкурса равномерно бити заступљени и жене и мушкарци.**

Затим, у Члану 4. закон помиње дискриминацију и појашњава да непосредна дискриминација на основу пола, полних карактеристика, односно рода, постоји ако се лице или група лица „стављају или су стављени у неповољни положај, или би могли бити стављени у неповољни положај.“ А посредна дискриминација на основу пола, полних карактеристика односно рода, постоји ако, „наизглед неутрална одредба, критеријум или пракса, лице или групу лицаставља, или би могла ставити, због њиховог пола, полних карактеристика, односно рода, у неповољан положај у поређењу са другим лицима у истој или сличној ситуацији, осим ако је то објективно оправдано законитим циљем, а средства за постизање тог циља су примерена и нужна.“ И овде, наизглед, закон гарантује право на формалну једнакост. Дакле, оба пола би требало да имају исти третман.

Међутим, проблем је што сами аутори закона кажу да они не мисле да оба пола треба да имају исти третман. Према њима, ова одредба нема за циљ да гарантује формалну једнакост међу половима, већ напротив, једнакост исхода, односно једнаку или макар уравнотежену заступљеност: *уравнотежена заступљеност полова постоји када је заступљеност једног од полова између 40–50% у односу на други пол, а осетно неуравнотежена заступљеност полова постоји када је заступљеност једног пола нижа од 40% у односу на други пол, осим ако из посебног закона не произлази другачије* (Члан 6. тачка 9). Дакле, један пол, онај који је „угрожен“, мора да буде повлашћен у односу на други. При свему томе остаје нејасно ко додељује статусе „угрожених“ и „надмоћних“, и по којим критеријумима.

Поред тога, Члан 7. закона о родној равноправности помиње политику једнаких могућности. Али, за ауторе овога закона, политика једнаких могућности значи *узимање у обзир различитих интереса, потреба и приоритета жена и мушкараца приликом доношења јавних и других политика и одлучивања о правима, обавезама и на закону заснованим интересима*

. Овакве формулације у овом закону потпуно потиру тврдњу аутора овога закона да се залажу против дискриминације. Овај пример спада у књишки пример озакоњења дискриминације. Дискриминација значи разликовати и третирати другачије.

Узимање у обзир различитих интереса,

како наводе аутори закона, значи управо то да ће неко морати да одлучује о томе који су различити интереси мушкараца и жена и сходно нечијим одлукама даље ће се мушке и женске особе третирати, не као личности и појединци са свим правима и обавезама, већ као припадници идентитетских или интересних група. На основу своје припадности

Пише: Владимир Вранић
петак, 16 фебруар 2024 17:17

групи, жене и мушкарци ће даље бити третирани или као „угрожени“, или „привилеговани“.

Затим, Члан 11. предвиђа тзв. посебне мере које се одређују и спроводе у случајевима осетно неуравнотежене заступљености полова (односно када је заступљеност једног од полова између 40-50% у односу на други пол). Следећи логику овога закона, уколико би на тесту за пријемни испит за факултет више од 50% девојчица имало бољи резултат, онда би у складу са посебним мерама предвиђеним у таквим ситуацијама требало да се омогући одређени број дечака, иако су дали знатно слабије резултате од неких девојчица, како би се осигурала тзв. умерена заступљеност; и обратно. Дакле, услов за успех и запослење више неће бити квалитет, способност и стручност појединца, већ уравнотежена заступљеност и припадност „угроженим“ идентитетским или интересним групама.

Даље, закон говори нпр. у Члану 25. о политици једнаких могућности, а већ у члану 26. објашњава да је циљ закона „уравнотежена заступљеност“ полова, што значи управо *једнакост исхода*

. Затим опет, у Члану 27. говори се о обезбеђивању једнаких могућности припадника одређених интересних група, али одмах у наставку наводи читав низ случајева у којима је могуће дискриминисати (третирати другачије појединце сходно њиховој припадности идентитетским група) да би се постигао *жељени исход*

Сам закон, дакле, написан је тако да га је не могуће неутрално применити, односно по уставном принципу формалне једнакости, а још је опасније то што је дефинисан на такав начин да само мали број привилегованих људи има право да протумачи и дâ коначну реч о томе ко је „угрожен“, а ко „привилегован“ и шта закон заиста значи.

Супстантивна једнакост (једнакост исхода) чини неке људе „једнакијим“ од других.

Противустановност и нелогичности Закона о родној равноправности

Пише: Владимир Вранић
петак, 16 фебруар 2024 17:17

